

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

SHAXS MA'NAVIYATIDA UZLUKSIZ TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH

Ixtiyorbek Norov

Nukus DPI O'zbek tili kafedrası

Oybek Xaytbayev

Nukus DPI O'zbek tili kafedrası

Uzluksiz ta'lim tizimi malakali raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning asosi bo'lib, ta'limning barcha turlarini, davlat ta'lim standartlarini, kadrlar tayyorlash tizimi tuzilmasi va uning faoliyat ko'rsatish muhitini o'z ichiga oladi².

Uzluksiz ta'lim tizimi inson va jamiyatning turli xil ta'limiy ehtiyojlarini qondirishi, bilimlarning qadr- qimmatini va mavqeini ko'tarish uchun keng imkoniyatlar yaratib berishi, shuningdek, iqtisodiyotning o'zgaruvchan ehtiyojlari sharoitida umumta'limiy, umumma'daniy, kasbiy va ilmiy asosda mutaxassislar tayyorlash yo'li bilan fundamental bilimlar berib, shaxsni ijtimoiy himoya qilishni ta'minlashi kerak.

Tarbiya — arabcha so'zdan olingan bo'lib, parvarish qilmoq, ta'lim bermoq, o'rganish, odob o'rgatish, mehribonlik ko'rsatish, himoya qilish singari ma'nolarni anglatadi³.

Tarbiya odamlarning ichki mavjud imkoniyatlarini, irsiy tug'ma qobiliyatlarini ro'yobga chiqarishdir. O'qituvchining ilk vazifasi ham shunda. Ma'naviyat olamida bir yoqlama, boshqa narsalar hisobiga rivojlanib ketmasligi kerak. Ulug' mutafakkir, buyuk san'atkor bo'lib yetishish mumkin, lekin haqiqiy inson bo'lish qiyin, degan hikmatning mazmuni ham fikrimiz dalilidir.

Ta'lim tizimida ta'lim va tarbiyaning uzviy ravishda olib borilishi nafakat mamlakatning intellektual jihatdan yuksalishiga, shuningdek ma'naviy barkamol bo'lishini ham ta'minlaydi. "Shuni unutmash kerakki, kelajagimiz poydevori bilim dargohlarida yaratiladi, boshqacha aytganda, xalqimizning ertangi kuni qanday bo'lishi farzandlarimizning bugun qanday ta'lim va tarbiya olishiga bog'liq. Buning uchun xar qaysi ota-ona, ustoz va murabbiy har bir bola timsolida avvalo shaxsni ko'rishi zarur. Ana shu oddiy talabdan kelib chiqqan holda, farzandlarimizni mustaqil va keng fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan, ongli yashaydigan komil insonlar etib voyaga yetkazish – ta'lim-tarbiya soxasining asosiy maqsad va vazifasi bo'lishi lozim, deb qabul qilishimiz kerak. Bu yesa ta'lim-tarbiya ishini uyg'un xolda olib borishni talab etadi" 1.

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

Globalashuvning bugungi kunda yanada keng miqyosda avj olishi sharoitida ta'lim va tarbiya uyg'unligini ta'minlash dolzarb vazifa darajasiga aylandi. Chunki, agar ta'limni tarbiyadan ajralgan xolda, ya'ni yoshlarga faqat bilim berish bilan cheklanadigan bo'lsak, ular ana shu bilimlarni egallashlari mumkin, ammo ular bugungi kun uchun o'ta muxim bo'lgan vatanparvarlik, millatparvarlik, ota-ona, mahalla oldida mas'uliyat kabi qadriyatlardan bebahra bo'lib qoladilar. Bunday xolatning yuzaga kelishi esa istiqbolda mamlakat taraqqiyoti va shaxs kamoloti uchun salbiy zaminlarning shakllanishiga olib kelishi mumkin.

Tarbiya bilan ta'limni uzviy ravishda olib borishda ta'lim tizimida o'qitilayotgan ijtimoiy –gumanitar fanlarning o'rni nixoyatda kattadir. Chunki ana shu fanlar dunyoqarashni shakllantirish va rivojlantirishda yetakchilik qiladi. Ular o'qituvchi, talaba va butun ta'lim tizimidagi yoshlar nafaqat ongi, tafakkurini rivojlantiradi, shuning bilan birga ularning ma'naviyatini ham boyitadi. Vatan va millat taqdiri, uning istiqboli uchun mas'ullik tuyg'usini shakllantirib boradi. «har qaysi davlat har qaysi millat nafakat yer osti va yer usti tabiiy boyliklari bilan, harbiy qudrati va ishlab chiqarish salohiyati bilan, balki birinchi navbatda o'zining yuksak madaniyati va ma'naviyati bilan kuchlidir»1.

Yuqoridagilarni nazarda tutib, yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda ta'lim tizimining o'rni alohida ahamiyatga ega ekanligini aytib o'tish kerak. Chunki ta'lim tizimida ong va tafakkurning rivojlanish jarayoni kechadi va ular o'z navbatida yoshlarga bilim egallash bilan birga, vatanparvarlik, millatparvarlik va umuminsoniylik kabi qadriyatlarni o'zlashtirishiga yaqindan yordam beradi. Shuning uchun ham ta'lim bilan tarbiya uyg'un xolatda yoshlarning ma'rifat va ma'naviyatini rivojlantirishning muhim omili sifatida har doim katta ahamiyatga ega bo'lib keladi.

Insonni tarbiyalash, uni rivojlantirishning aniq qonuniyatlarini ishlab chiqish pedagogika fani zimmasiga tushadi. Pedagogikaning predmeti shaxsni rivojlantirish bilan tarbiya o'rtasidagi qonuniyatni aniqlash va shu asosda tarbiyaviy faoliyatning nazariy hamda uslubiy asoslarini ishlab chiqishdir.

Avlod-ajdodlarimiz juda qadim zamonlardan boshlab tarbiya masalasida har doim umumbashariy his-tuyg'ular, milliy qadriyatlarni birinchi o'ringa qo'yib kelganlar. Sharqona ta'lim-tarbiya masalalari har vaqt Markaziy Osiyo hayotida kechgan ma'daniy tarixiy jarayonning, axlokiy yestetik tarbiyaning markazida turgan. Shark mutafakkirlari asarlarida barkamol inson shaxsi, uning ta'limi va tarbiyasi masalalari Movarounnaxrning o'rta asr davri buyuk mutafakkirlari, ilm- fan allomalari asarlarida shaxs kamoloti masalalarini har tomonlama asoslab berilganligi xam buni to'liq isbot kiladi.

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mambetov, I. K. (2020). Artistic researches in karakalpak poetry (Based on the material of the karakalpak poetry of the 1930S). *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 9(3), 56-60.
2. Kuttimuratova, I., & Mambetkerimov, G. (2021). Overview of toponymic names in Kungrat district. *Norwegian Journal of Development of the International Science*, (74-2), 46-48.
3. Kuttimuratova, I. (2021). The influence of the karakalpak language on the speech of Kazakhs of Karakalpakstan. *Norwegian Journal of Development of the International Science*, (73-2), 39-40.
4. Kurbanmuratovna, G. O. (2020). Couplet artistic structure in Turkish poetry and their typology (as an example of Uzbek, Turkmen, Karakalpak lyrics). *ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies*, 9(1), 59-65.
5. Gaylieva, O. (2019). Mustaqillik davri turkiy xalqlar lirikasida shakliy izlanishlar va ularning tipologiyasi (o'zbek, qoraqalpoq va turkman lirikasi misolida). Doktorlik (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati. Nukus.
6. Kayumov, U. K., Matmuratova, S. O., Khatamova, D. T., & Saipova, M. L. (2023). Metabolic Syndrome in Women of Childbearing Age State of the Main Components. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 4(5), 959-963.
7. Abdiraxmanovna, Q. I. (2016). Professionalisms connected with fishing in the language of the Kazakh people in Muinak and Kungrad regions of Karakalpakstan. *Austrian Journal of Humanities and Social Sciences*, (5-6), 34-37.
8. Kayumov, U. K., Matmuratova, S. O., Khatamova, D. T., & Saipova, M. L. (2022). The Combination of Components of the Metabolic Syndrome in Women of Childbearing Age and Their Relationship with Age. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 3(6), 84-87.
9. Kurbanmuratovna, G. O. (2018). ABOUT THE COMPOSITE FEATURES OF THE TRILATERAL ART FORMS IN MODERN UZBEK, TURKMEN AND KARAKALPAK POETRY. *ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies*, 7(9), 27-33.
10. Юсупова, М. А., Исмаилова, Д. У., & Матмуратова, С. О. (2017). Алгоритм веденія беременных с патологией шейки матки. *Интерактивная наука*, (12), 84-88.
11. Matmuratova, S. O. (2023). METABOLICHESKIY SINDROM U JENIČIN REPRODUKTIVNOGO VOZRASTA. *AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI*, 2(1), 10-14.
12. Dauletbaevich, A. K. (2022). THE COMPARATIVE VIEW OF RELIGIOUS AND SECULAR THINKING IN THE SYSTEM OF IMAGES. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 9, 316-321.

THE ROLE OF EXACT SCIENCES IN THE ERA OF MODERN DEVELOPMENT

13. Dauletbaevich, A. K. (2021). Study of “Kutadgu bilig (Wisdom of royal glory)” abroad. *International Journal on Integrated Education*, 4(3), 212-214.
14. Abdullaev, K. D. (2021). Artistic and aesthetic function of chronotops in the structure of the novel. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(3), 1173-1179.

